

Оксана Анатоліївна Ковальова,

науковий співробітник
відділу інтелектуального розвитку
обдарованої особистості
Інституту обдарованої дитини НАПН України,
м. Київ

ORCID ID 0000-0002-1774-9937

УДК 159.9.018

РЕЗУЛЬТАТИ АПРОБАЦІЇ СПЕЦКУРСУ «СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ» У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

У статті представлено результати формувального експерименту з розвитку соціально-комунікативної компетентності вчителів заклади загальної середньої освіти. Описано організаційні засади експерименту, подано дані порівняльного аналізу результатів оцінювання контрольного і констатувального зрізів за сімома психодіагностичними методиками, зокрема за допомогою авторської методики та статистичного аналізу значущості змін за t-критерієм Стьюдента. За результатами дослідження констатовано значущі відмінності між зрізами й експериментально доведено ефективність розробленого спецкурсу «Соціально-комунікативна компетентність вчителя».

Ключові слова: соціально-комунікативна компетентність, учитель, заклад загальної середньої освіти, програма розвитку, експериментальна і контрольна групи, формувальні заходи, контрольний зріз, динаміка змін, статистична значущість.

Вивчення феномену «соціально-комунікативна компетентність» (СКК) [1, с. 12–18] та дослідження особливостей її сформованості і розвитку в учителів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) [2, с. 56–58] сприяло створенню спецкурсу «Соціально-комунікативна компетентність вчителя», який було апробовано в системі післядипломної освіти. Його проведення здійснювалося на базі експериментальної програми Інституту післядипломної педагогічної освіти імені Б. Грінченка за темою: «Програма розвитку професійної компетентності педагогічного персоналу закладу загальної середньої освіти» (2016–2021 рр.), метою якої є визначення теоретичних і практичних засад проектування інноваційної моделі безперервного професійного розвитку педагогічних працівників м. Київ та умов її реалізації в межах діяльності Інституту післядипломної педагогічної освіти. У процесі програми було досліджено організаційно-педагогічні умови реалізації альтернативних форм навчання: накопичувальна система; програма розвитку персоналу навчального закладу; індивідуальні програми тощо.

Апробацію спецкурсу було здійснено на базі таких ЗЗСО м. Київ: ЗЗСО «Київський спортивний лицей-інтернат»; спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 23 з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району; ЗЗСО І–ІІІ ступенів № 104 імені О. Ольжича, Оболонського району; гімназія № 48 Шевченківського району; ЗЗСО лицей № 157

Оболонського району; спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 258 Дніпровського району; спеціалізована школа І–ІІІ ступенів № 98 з поглибленим вивченням англійської мови Дніпровського району; медична гімназія № 33.

Мета статті полягає в тому, щоб представити результати експериментальної перевірки ефективності розробленого спецкурсу шляхом його апробації в системі післядипломної освіти вчителів ЗЗСО.

До формувального експерименту було залучено вчителів курсів підвищення кваліфікації з середнім і низьким рівнем розвитку СКК, яких було розподілено на дві групи: контрольну (КГ) ($n = 18$) та експериментальну (ЕГ) ($n = 18$). Добір учасників експериментальної і контрольної груп відбувався на основі випадкової рандомізації. До ЕГ та КГ увійшли ті, хто проходив навчання на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Не було спланованого відбору учасників та не було групи з крайньою вираженістю показників. Отже, відсутня небезпека статистичної регресії та не випадкового відбору. Під час дослідження респонденти не вибували з групи. Заняття проводив єдиний тренер. Спецкурс було проведено у природних умовах.

Розроблену нами програму спецкурсу «Соціально-комунікативна компетентність вчителя» було реалізовано в серії модульних занять, що проводились з ЕГ двома блоками тренінгів: удосконалив трьох

днів під час весняних канікул і трьох днів під час зимових канікул. Згідно з планом дослідження, контроль результатів формувального впливу здійснювався через місяць після проходження останнього заняття. Після завершення формувального експерименту було здійснено контрольний зріз емпіричних даних у ЕГ та КГ, а також з'ясовано динаміку змін та їх відмінності.

Результати дослідження динаміки розвитку СКК та її складників.

1. Методика «Самооцінка соціально-комунікативної компетентності особистості» О. Ковальової

Подані в таблиці 1 результати проведеного контрольного етапу діагностики за методикою СКК особистості свідчать про суттєве зростання показників в ЕГ і практично відсутність зміни середньої значущості показників у КГ. Можемо обґрунтувати це як доказ того, що зміни зумовлено проведеними формувальними заходами.

Аналіз розподілу вчителів на групи відповідно до показників рівня розвитку СКК за результатами другого зрізу продемонстрував, що після формувального впливу з підгрупи з низьким рівнем розвитку СКК половина респондентів (50 %) перейшла в підгрупу з середнім рівнем, а друга половина (50 %) – подолала середній рівень й одразу перейшла в підгрупу з високим рівнем розвитку СКК. Із підгрупи з середнім рівнем розвитку досліджуваної компетентності після реалізації програми розвитку 60 % вчителів підвищили свій рівень, а 40 % – залишилися на тому самому рівні. Загалом в експериментальній групі підгрупа з середнім рівнем розвитку СКК налічувала 44 % респондентів, а з високим рівнем – 56 %, тобто більшість вибірки. Учителів із низьким рівнем розвитку після формувальних заходів не виявлено.

Ці результати зафіксовано у таблиці 2 та підтверджують ефективність формувального впливу на рівень розвитку вчителів ЗЗСО.

Таблиця 1

Діапазон змін середніх значень показників СКК «до» і «після» формувального експерименту в ЕГ та КГ

Показники	ЕГ (n = 18)			КГ (n = 18)		
	До	Після	Діапазон змін	До	Після	Діапазон змін
СКК1.1. Відносини з суспільством	3,62	4,17	+ 0,55	3,59	3,65	+ 0,06
СКК1.2. Міжособистісні відношення	3,81	4,21	+ 0,40	3,88	3,92	+ 0,04
СКК1.3. Відношення з самим собою	3,96	4,30	+ 0,24	4,03	4,03	0
СКК1. Соціальна субкомпетентність	3,83	4,29	+ 0,46	3,84	3,87	+ 0,03
СКК2.1. Комунікація рівня слухання	3,85	4,08	+ 0,23	3,77	3,76	- 0,01
СКК2.2. Комунікація рівня говоріння	3,48	4,00	+ 0,52	3,47	3,46	+ 0,01
СКК2. Комунікативна субкомпетентність	3,65	3,98	+ 0,33	3,72	3,71	- 0,01
СКК. Соціально-комунікативна компетентність	3,63	4,07	+ 0,44	3,78	3,79	+ 0,01

Таблиця 2

Порівняльний аналіз сформованості СКК у ЕГ та КГ «до» і «після» формувального експерименту (у %)

Рівень СКК	ЕГ		КГ	
	До	Після	До	Після
Високий	0	56	0	0
Середній	62	44	56	56
Низький	38	0	44	44
Всього	100	100	100	100

2. «Методика діагностики «перешкод» у встановленні емоційних контактів» за В. В. Бойка

Таблиця 3

Діапазон змін середніх значень показників «перешкод» у встановленні емоційних контактів у ЕГ та КГ «до» і «після» формувального експерименту

Показники	ЕГ (n = 18)			КГ (n = 18)		
	До	Після	Діапазон змін	До	Після	Діапазон змін
Загальний рівень наявності «перешкод»	10,00	6,12	- 3,88	11,63	11,75	- 0,12
Невміння керувати власними емоціями, дозувати їх	2,5	1,6	- 0,90	2,71	2,32	+ 0,39
Неадекватний прояв емоцій	2,05	1,14	- 0,91	2,05	2,29	- 0,24
Негнучкість, невизначеність емоцій	2,29	1,29	- 1,00	2,29	2,51	- 0,22
Домінування негативних емоцій	1,82	1,02	- 0,80	1,82	1,41	0,41
Небажання зблизитись з людьми на емоційній основі	1,87	0,97	- 0,90	1,87	1,81	- 0,06

Згідно з даними таблиці 3, порівняння середніх значень показників «перешкод» у встановленні емоційних контактів констатувало суттєвий діапазон змін в ЕГ на контрольному етапі діагностики, в порівнянні з констатувальним, у зв'язку з формувальним впливом. У КГ, яка не піддавалась формувальному впливу, відбулися незначні зміни. Результати засвідчують, що зміни відбулись завдяки проведенню програми розвитку СКК.

Аналіз розподілу вчителів на групи відповідно до загального рівня наявності «перешкод» у встановленні емоційних контактів за результатами контрольного вимірювання підтвердив, що після формувального впливу в ЕГ кількість вчителів з дуже високим та високим рівнем «перешкод» знизилась на 33,33 % та 22,22 % відповідно, а кількість вчителів із середнім та низьким рівнем «перешкод» зросла на цю ж кількість. КГ суттєвої динаміки не показала.

Інформація, подана у таблиці 4, демонструє ефективність формувального впливу в знижен-

ні рівня «перешкод» у встановленні емоційних контактів.

Згідно з переліком «перешкод», представлених у таблиці 5, за результатами контрольного етапу діагностики, у порівнянні з результатами констатувального, кількість вчителів ЕГ з наявністю «перешкод» знизилась так: з «невмінням керувати власними емоціями, дозувати їх» – на 44,45 %, з «негнучкістю, невиразністю емоцій» – на 27,77 %, з «неадекватним проявом емоцій» – на 25 %, з «домінуванням негативних емоцій» – на 25 %. Учителів з «небажанням зблизитись з людьми на емоційній основі» після формувальних заходів не виявлено. КГ не продемонструвала значних змін за результатами контрольного вимірювання. Таким чином, позитивні зміни в емоційній сфері відбулись завдяки формувальному впливу.

Порівняння середніх значень показника рівня емпатії (табл. 6) констатує суттєвий діапазон змін в ЕГ групи контрольного етапу діагностики в порівнянні

Таблиця 4

Порівняльний аналіз поділу респондентів за загальним рівнем наявності «перешкод» у встановленні емоційних контактів у ЕГ та КГ «до» та «після» формувального впливу (у %)

Рівень		Низький	Середній	Високий	Дуже високий
ЕГ	До	5,56	11,11	38,89	44,44
	Після	27,78	44,44	16,67	11,11
КГ	До	16,67	16,67	22,22	44,44
	Після	11,11	22,22	22,22	44,44

Таблиця 5

Порівняльний аналіз досліджуваних за переліком «перешкод» в ЕГ та КГ за результатами «до» та «після» формувального впливу (у %)

Назва «перешкоди»	ЕГ		КГ	
	До	Після	До	Після
Невміння керувати власними емоціями, дозувати їх	66,67	22,22	55,56	54,45
Негнучкість, невиразність емоцій	38,89	16,67	38,89	36,11
Неадекватний прояв емоцій	36,11	11,11	38,89	33,33
Домінування негативних емоцій	36,11	11,11	36,11	38,89
Небажання зблизитись з людьми на емоційній основі	33,33	0	33,33	36,11

3. «Опитувальник емпатійних тенденцій» Мехрабіана і Епштайна

Таблиця 6

Діапазон змін середніх значень показника рівня емпатії в ЕГ та КГ «до» та «після» формувального експерименту

Показник	ЕГ (n = 18)			КГ (n = 18)		
	До	Після	Діапазон змін	До	Після	Діапазон змін
Рівень емпатії	21,04	25,13	+ 4,09	22,07	23,51	+ 1,44

Таблиця 7

Порівняльний аналіз поділу досліджуваних за рівнем емпатії в ЕГ та КГ «до» та «після» формувального експерименту (у %)

Рівень		Дуже низький	Низький	Середній	Високий
ЕГ	До	11,11	27,78	55,56	5,56
	Після	0	11,11	66,67	22,22
КГ	До	11,11	27,78	61,11	0
	Після	11,11	33,33	55,56	0

констатувальним, у зв'язку з формувальним впливом. У КГ, яку не піддавали формувальному впливу, відбулися незначні зміни. Це дає підстави стверджувати, що рівень емпатії підвищився завдяки проведенню спецкурсу.

Аналіз розподілу вчителів на групи за рівнем емпатії за результатами контрольного вимірювання підтвердив, що після формувального впливу кількість вчителів з високим рівнем розвитку емпатії зросла на 16,66 %, з середнім – на 11,11 %, з низьким – зменшилась на 16,67 %, з дуже низьким – не виявлено. У КГ суттєвих змін не відбулось. Ці результати зафіксовано в таблиці 7 засвідчують, що формувальні заходи є ефективними в розвитку рівня емпатії.

Згідно з даними в таблиці 8, порівняння середніх значень показників рівня вольової саморегуляції виявило значне зростання в ЕГ контрольного етапу діагностики, в порівнянні з констатувальним, у зв'язку з формувальним впливом. У КГ, яка не піддавалась формувальному впливу, відбулися незначні зміни. Це означає, що зміни в розвитку показників вольової саморегуляції пов'язані з формувальними заходами.

Аналіз розподілу вчителів на групи відповідно до показників вольової саморегуляції за результатами контрольного вимірювання підтвердив, що після формувального впливу кількість вчителів певним чином змінилась. Так, за показником «Загальна вольова регуляція»: відсоток з високим рівнем розвитку та вищим від середнього зріс на 16,67 і 5,56 % відповідно, з низьким – знизився на 16,67 %; за показником «Наполегливість»: відсоток з високим рівнем розвитку та вищим від середнього – зріс на 11,11 і 5,55 % відповідно, з середнім та нижчим від середнього – знизився на 5,5 і 11,11 % відповідно; за показником «Самовладання»: відсоток з високим рівнем розвитку зріс на 22,22 %, зі середнім та нижчим від середнього знизився на 5,56 і 16,67 % відповідно. У КГ суттєвих змін не відбулось. Ці результати зафіксовано у таблиці 9. Вони дають підстави дійти висновку, що формувальні заходи мали значний вплив на розвиток загальної вольової регуляції, наполегливості та самовладання вчителів ЗЗСО. Отже, наша гіпотеза щодо ефективності програми розвитку підтверджується.

4. Тест-опитувальник «Дослідження вольової саморегуляції» А. Зверькова і Є. Ейдмана

Таблиця 8

Діапазон змін середніх значень показників рівня вольової саморегуляції в ЕГ та КГ «до» та «після» формувального експерименту

Показники	ЕГ (n = 18)			КГ (n = 18)		
	До	Після	Діапазон змін	До	Після	Діапазон змін
Загальний рівень вольової саморегуляції	13,18	17,05	+ 3,87	13,56	13,20	- 0,36
Рівень наполегливості	8,56	11,00	+ 2,44	8,13	8,25	+ 0,12
Рівень самовладання	6,56	9,01	+ 2,45	6,31	6,69	+ 0,38

Таблиця 9

Порівняльний аналіз поділу респондентів за рівнями вольової саморегуляції в ЕГ та КГ «до» та «після» формувального експерименту (у %)

Рівень		Низький	Нижчий від середнього	Середній	Вищий від середнього	Високий
Загальний рівень вольової саморегуляції						
ЕГ	До	0	27,78	16,67	44,44	11,11
	Після	0	11,11	16,67	50,00	27,78
КГ	До	0	22,22	22,22	50,00	5,56
	Після	0	27,78	16,67	44,44	11,11
Наполегливість						
ЕГ	До	0	33,33	16,67	38,89	11,11
	Після	0	22,22	11,11	44,44	22,22
КГ	До	0	27,78	22,22	33,33	16,67
	Після	0	27,78	22,22	38,89	11,11
Самовладання						
ЕГ	До	0	22,22	27,78	38,89	11,11
	Після	0	5,56	22,22	38,89	33,33
КГ	До	0	27,78	22,22	44,44	5,56
	Після	0	22,22	27,78	38,89	11,11

5. Методика самооцінки соціального інтелекту Tromso

Таблиця 10

Діапазон змін середніх значень показників рівня соціального інтелекту в ЕГ та КГ «до» та «після» формувального експерименту

Показники	ЕГ (n = 18)			КГ (n = 18)		
	До	Після	Діапазон змін	До	Після	Діапазон змін
Рівень опрацювання соціальної інформації	30,50	35,43	+ 4,93	33,80	33,39	- 0,41
Рівень соціальних навичок	24,62	26,11	+ 1,49	26,50	26,77	+ 0,27
Рівень соціальної рефлексії	20,67	23,04	+ 2,37	23,14	24,51	+ 1,37

У таблиці 10 представлено результати проведеного другого зрізу діагностики соціального інтелекту, що підтвердили суттєве зростання показників в ЕГ завдяки формувальному впливу. З'ясовано, що зміни середнього

значення показників соціального інтелекту в КГ, яка не піддавалась формувальному впливу, були незначними. Базуючись на цих даних, можемо стверджувати, що спецкурс ефективний для розвитку соціального інтелекту.

6. Опитувальник рольової компетентності П. Горностая

Таблиця 11

Діапазон змін середніх значень показників рольової компетентності в ЕГ та КГ «до» та «після» формувального експерименту

Показники	ЕГ (n = 18)			КГ (n = 18)		
	До	Після	Діапазон змін	До	Після	Діапазон змін
Рольова гнучкість і чутливість	11,25	15,31	+ 4,06	10,38	10,50	+ 0,12
Рольова глибина та здатність до рольових переживань	6,69	8,44	+ 1,75	7,01	7,19	- 0,18

Підрахунок результатів щодо проведеного зрізу після діагностики рольової компетентності, які подано у таблиці 11, показав суттєве зростання показників в ЕГ завдяки формувальному впливу. З'ясовано, що результати середнього зна-

чення показників рольової компетентності у КГ, яка не піддавалась формувальному впливу, майже не змінилися. Таким чином, можемо констатувати ефективність програми у розвитку рольової компетентності.

7. Методика виявлення «Комунікативних і організаторських схильностей» (КОС-2)

Таблиця 12

Діапазон змін середніх значень показників рівня комунікативних та організаторських схильностей у ЕГ та КГ «до» та «після» формувального експерименту

Показники	ЕГ (n = 18)			КГ (n = 18)		
	До	Після	Діапазон змін	До	Після	Діапазон змін
Рівень комунікативних схильностей	0,54	0,67	+ 0,13	0,55	0,54	- 0,01
Рівень організаторських схильностей	0,49	0,60	+ 0,11	0,48	0,53	+ 0,05

Згідно з даними таблиці 12, порівняння середніх значень показників рівня комунікативних та організаційних схильностей виявило значне зростання в ЕГ контрольного етапу діагностики порівняно з констатувальним у зв'язку з формувальним впливом. У КГ, яка не піддавалась формувальному впливу, значних змін не зафіксовано. Це означає, що зміни відбулись завдяки проведенню спецкурсу.

Аналіз розподілу вчителів за групами за показниками методики КОС-2 за результатами контрольного вимірювання підтвердив, що після формувального впливу відсоток вчителів у групах певним чином змінився. Так, за показником «Комунікативні схильності» з дуже високим та високим рівнем – зріс на 16,66 % (кожна група), з середнім – зменшився, з нижче середнього збільшився на 5,56 % (кожна група), а низького рівню не виявлено. За показником «Організаційні

схильності» з дуже високим, високим та середнім рівнем – зріс на 11,11 %, 27,77, 16,67 % відповідно, з нижчим від середнього – знизився на 11,11 %, а низьким – аж на 44,44 %. У КГ суттєвих змін не відбулось. Ці результати зафіксовано в таблиці 13. Вони свідчать про ефективність формувальних заходів у розвитку комунікативних і організаційних схильностей.

Дослідження значущості змін між показниками «до» та «після» формувального експерименту.

З метою перевірки гіпотези щодо значущості відмінностей між двома залежними вибірками було застосовано *t*-критерій Стьюдента, що було обчислено за допомогою програми «SPSS Statistics. Версія 20.0».

За результатами проведення формувального впливу в ЕГ (n = 18) констатовано покращення результатів за всіма субкомпетентностями та більшістю додаткових показників на значущих рівнях ($p \leq 0,05$, $p \leq 0,01$,

Таблиця 13

Порівняльний аналіз поділу респондентів за рівнями комунікативних та організаторських схильностей у ЕГ та КГ «до» та «після» формувального експерименту (у %)

Рівень		Низький	Нижчий від середнього	Середній	Високий	Дуже Високий
Комунікативні схильності						
ЕГ	До	33,33	0	27,78	11,11	27,78
	Після	0	5,56	22,22	27,78	44,44
КГ	До	22,22	0	27,78	22,22	27,78
	Після	16,67	5,56	33,33	16,67	27,78
Організаційні схильності						
ЕГ	До	50,00	16,67	0	5,56	27,78
	Після	5,56	5,56	16,67	33,33	38,89
КГ	До	55,56	11,11	5,56	11,11	16,67
	Після	50,00	16,67	0	22,22	11,11

$p \leq 0,001$). Встановлено, що в КГ ($n = 18$) за всіма показниками СКК під час порівняння констатувального та контрольного етапу діагностики статистично значущих відмінностей не було виявлено (табл. 14).

Встановлено значний якісний вплив (на рівні $p \leq 0,001$) формувальних заходів на такі показники, як «Соціальна субкомпетентність» (збільшився з 3,83 до 4,29) та її складник субкомпетентність «Відносини з самим собою» (збільшився з 3,96 до 4,30), «Рівень наявності «перешкод» у встановленні емоційних контактів» (зменшився з 10,00 до 6,12) та «Соціальна рефлексія» (збільшився з 20,67 до 23,04). Суттєво (на рівні $p \leq 0,01$) зросли такі показники: «Соціально-комунікативна компетентність» (з 3,63 до 4,07), субкомпетентності «Відносини з суспільством»

(з 3,62 до 4,17), «Міжособистісні відносини» (з 3,81 до 4,21), «Комунікація рівня слухання» (з 3,85 до 4,08), «Загальна вольова саморегуляція» (з 13,18 до 17,05), «Рольова гнучкість і чутливість» (з 11,25 до 15,31), «Комунікативні схильності» (0,54 до 0,67), «Рівень опрацювання соціальної інформації» (з 30,50 до 35,43). Достатній позитивний вплив (на рівні $p \leq 0,05$) формувальні заходи справили й на показники, які зросли: «Комунікативна субкомпетентність» (з 3,65 до 3,98), субкомпетентність «Комунікація рівня говоріння» (з 3,48 до 4,00), «Рольова глибина й здатність до рольових переживань» (з 6,69 до 8,44) та «Соціальні навички» (з 24,62 до 26,11).

Експериментально доведено ефективність створеної нами програми розвитку соціально-комуніка-

Таблиця 14

Значущість динаміки змін «до» і «після» формувального експерименту в ЕГ та КГ за досліджуваними показниками за t -критерієм Стьюдента ($n = 36$)

Показники	ЕГ (n=18)		КГ (n=18)	
	До	Після	До	Після
Значущі зміни на рівні $p \leq 0,001$				
СКК 1.3. Субкомпетентність «Відносини з самим собою»	3,96	4,30	4,03	4,03
СКК 1. Соціальна субкомпетентність	3,83	4,29	3,84	3,87
Рівень наявності «перешкод» у встановленні емоційних контактів	10,00	6,12	11,63	11,75
Рівень соціальної рефлексії	20,67	23,04	23,14	24,51
Значущі зміни на рівні $p \leq 0,01$				
СКК 1.1. Субкомпетентність «Відносини з суспільством»	3,62	4,17	3,59	3,65
СКК 1.2. Субкомпетентність «Міжособистісні відносини»	3,81	4,21	3,88	3,92
СКК. Соціально-комунікативна компетентність	3,63	4,07	3,61	3,69
СКК 2.1. Субкомпетентність «Комунікація рівня слухання»	3,85	4,08	3,77	3,76
СКК 2.2. Субкомпетентність «Комунікація рівня говоріння»	3,48	4,00	3,47	3,46
Загальна вольова саморегуляція	13,18	17,05	14,56	14,20
Рольова гнучкість і чутливість	11,25	15,31	11,38	11,50
Комунікативні схильності	0,54	0,67	0,67	0,66
Рівень опрацювання соціальної інформації	30,50	35,43	33,80	33,39
Значущі зміни на рівні $p \leq 0,05$				
СКК 2.2. Субкомпетентність «Комунікація рівня говоріння»	3,48	4,00	3,47	3,46
СКК 2. Комунікативна субкомпетентність	3,65	3,98	3,72	3,71
Рольова глибина та здатність до рольових переживань	6,69	8,44	8,38	8,19
Рівень соціальних навичок	24,62	26,11	26,50	26,77

тивної компетентності в учителів ЗСО. Унаслідок здійснення формувального впливу в ЕГ відбулося покращення результатів за показниками СКК на статистично значущих рівнях. Натомість у КГ за всіма досліджуваними показниками СКК статистично значущих відмінностей не встановлено.

Таким чином, можна дійти висновку, що проведені формувальні заходи значуще вплинули на сформованість СКК та її складників. Отже, розроблений спецкурс «Соціально-комунікативна компетентність вчителя» можна вважати ефективним засобом розвитку СКК вчителів ЗСО в подальшій практиці післядипломної освіти.

За результатами апробації створена програма спецкурсу отримала гриф Міністерства освіти і науки України: «Схвалено для використання у закладах загальної середньої освіти».

Використані літературні джерела

1. Ковальова О. А. Обґрунтування структури та змісту соціально-комунікативної компетентності / О. А. Ковальова // Scientific Journal «ScienceRise»: Педагогічна освіта. – 2015. – № 11/5(16). – С. 12–18.

2. Ковальова О. А. Експериментальна перевірка сформованості соціально-комунікативної компетентності вчителів / О. А. Ковальова // Соціокультурні та психологічні виміри становлення особистості: матеріали Всеукр. (з міжнародною участю) наук.-практ. конф. (Херсон, 5–6 жовт. 2017 р.). – Херсон: Гельветика, 2017. – С. 56–58.

References

1. Kovalova, O. A. (2015). *Obgruntuvannia struktury ta zmistu sotsialno-komunikatyvnoi kompetentnosti [Justification of the structure and content of social and communicative competence]*. Scientific Journal «ScienceRise»: Pedagogichna osvita – Scientific Journal «ScienceRise»: Pedagogical Education. 11/5 (16), С. 12-18 [in Ukrainian].

2. Kovalova, O. A. (2017). *Experimental testing of the formation of social and communicative competence of teachers [Eksperymentalna perevirka sformovanosti sotsialno-komunikatyvnoi kompetentnosti vchyteliv]*. Sotsiokulturni ta psyholohichni vymiry stanovlennia osobystosti Experimental verification of the formation of socio-communicative competence of teachers – Socio-cultural and psychological dimensions of personality formation (Kherson, 5-6 October 2017). Kherson. 56-58 [in Ukrainian].

Kovalyova Oksana, Researcher, Department of Intellectual Development of Gifted Person, Institute of Gifted Child of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

RESULTS OF APPROBATION OF SPECIAL COURSE «SOCIAL AND COMMUNICATIVE COMPETENCY OF TEACHER» IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION

The article presents the results of the forming experiment on the development of social and communicative competence of teachers of general secondary education,

describes the organizational principles of the experiment, presents the data of the comparative analysis of the results of assessing the I and II sections of the seventh psychodiagnostic methods. In particular, authorial and statistical analysis of significance of the changes according to Student's t-criterion, significant differences between the cut-offs were determined and experimentally proved the effectiveness of the special course.

In the course of the program, the organizational and pedagogical conditions of implementation of alternative forms of learning were investigated: accumulation system; program of personnel development of educational institution; individual programs, etc.

The program of the special course "Social and communicative competency of the teacher" developed by us was implemented in a series of modular classes conducted with an experimental group of two training units: three days during spring holidays and three days during winter holidays. According to the research plan, the control of the results of influence was carried out one month after the last occupation. After the completion of the molding experiment, a control slice of empirical data from the experimental group and the control group was performed, and the dynamics of the changes and their differences were determined.

Key words: social and communicative competency, gymnasium teacher, program of development, experimental and control groups, forming measures, control slice, dynamics of changes, statistical significance.

Ковалева О. А., научный сотрудник отдела интеллектуального развития одаренной личности Института одаренного ребенка НАПН Украины, г. Киев

РЕЗУЛЬТАТЫ АПРОБАЦИИ СПЕЦКУРСА «СОЦИАЛЬНО-КОММУНИКАТИВНАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ УЧИТЕЛЯ» В СИСТЕМЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье представлено результаты формувального эксперимента развития социально-коммуникативных компетентностей учителей среднего образования. Описано организационные основы эксперимента, подано результаты сравнительного анализа результатов оценивания контрольного и констатирующего экспериментов срезов за семью психодиагностическими методиками, авторской и статистического анализа значения изменений за t-критерием Стьюдента. По результатам исследования констатировали изменения между срезами и экспериментально доведена эффективность разработанного спецкурса «Социально-коммуникативная компетентность учителя».

Ключевые слова: социально-коммуникативная компетентность, учитель, учреждение общего среднего образования, программа развития, экспериментальная и контрольная группы, контрольные срезы, динамика изменений, статистическое значение.